

Nyhetsbrev om nationalparken

▼▲▼ Nyhetsbrevet för Färnebofjärdens nationalpark utges av förvaltaren, Länsstyrelsen i Västmanlands län.

Publikationen utkommer två gånger per år – vår och höst. Syftet är att sprida information om aktuella händelser, som på olika sätt berör nationalparken.

Nyhetsbrevet sänds ut som gruppårsändelse till dem som bor nära parken. Om du inte får nyhetsbrevet – lämna din adress till platskontoret i Östa, så ser vi till att du får brevet hemskickat från och med nästa nummer.

Nyhetsbrevet finns dessutom på förvaltningskontoret i Östa.

Nationalparksförvaltningen

Länsstyrelsen i Västmanlands län
721 86 Västerås
Tel. 021-19 50 00

Kontaktperson:
Jan-Inge Tobiasson
Tel. 021-19 51 20
jan-inge.tobiasson@u.lst.se

Platskontor:
Färnebofjärdens nationalpark
Östaholm, 740 45 Tärnsjö

Kontaktperson:
Anna Jansson
Tel/fax 0292-432 10
Mobil 070-521 79 23
anna.jansson@u.lst.se

Vill du besöka oss på kontoret är det bra om du ringer först, så att vi finns på plats.

Svanenmärkt trycksak
på Cyclus 100% returpapper

Färnebofjärden

NUMMER 2-2003 OKTOBER

FOTO: ULF RISBERG/N

År 2003 har varit ett bra sorkår. Det är en förklaring till varför så många slagugglor hördes vid den stora fågelinventeringen i Färnebofjärdens nationalpark.

Skogsfåglar räknas

Färnebofjärdens nationalpark är en av de nationalparker i Sverige där en fågelfauna med många sällsynta arter varit ett av flera tunga skäl till att området måste bevaras för framtiden.

De mest skyddsvärda fågelarterna är knutna till skogen. Därför har de fågelinventeringar (räkningar av antalet par av olika arter) som hittills genomförts vid Färnebofjärden i första hand gällt skogsarter.

Det är viktigt att fågelfaunan i nationalparken hålls under uppsikt även i fortsättningen, bland annat för att få reda på vad fri utveckling (att naturen får ha sin gång, utan ingrepp av männi-

skan) av eller särskild skötsel av naturen får för följer. Det är också viktigt att få veta var störningskänsliga arter häckar.

Beroende av lövskog

I juli år 2002 lämnade Projekt nedre Dalälven, som drivs av Svenska Naturskyddsföreningen, ett förslag till hur fågelfaunan i nationalparken borde följas upp. Länsstyrelsen i Västmanlands län, som har ansvaret för skötseln av parken, ville då prioritera inventeringar av slaguggla och fågelarter som är beroende av lövskog.

Läs mer på sidan 2

Matning av örn

▼▲▼ I vinter ökar chansen att få se örn från fågeltornet vid Skekarsbo.

Sidan 4

Tre tillsynsmän

▼▲▼ Nationalparken har tre tillsynsmän. Anna Jansson berättar vad de gör.

Sidan 3

Tippa och vinn

▼▲▼ Nu är det dags för tipsfrågor igen. Läs det här nyhetsbrevet så hittar du svaren.

Sidan 4

Nationalparken får egen hemsida

▼▲▼ Färnebofjärdens nationalpark ska få en egen hemsida, som väntas bli klar under hösten. Adressen blir: www.farnebofjarden.se

På hemsidan ska det finnas information om nationalparken och om olika projekt, till exempel naturum i Gysinge (läs mer om naturum på sista sidan i detta nyhetsbrev). Där ska det även gå att beställa dokumentation och ställa frågor.

Så småningom kommer nyhetsbrevet att läggas ut på hemsidan som pdf-filer.

Illustration: Ingelöv Åstrand

Aktiva bävvar vid flera hyddor

▼▲▼ I september gjordes en inventering av bävrarna i nationalparken. Vid 14 bäverhyddor såg inventerarna aktivitet.

Under sommaren har det dessutom varit stor aktivitet både runt ställen där det finns gamla hyddor och på platser utan hyddor. Bävrar har gjort gångar upp på land, för att hämta mat från buskar och träd. Inventerarna tror att det kan vara unga bävrar som ännu inte är bofasta.

Ny slinga röjd runt Mattön

▼▲▼ Under hösten har stigarna som finns på Mattön röjts från buskar. Dåliga spänger har också bytts ut.

En 8 kilometer lång slinga, som går runt en bit av ön både i nationalparken och i Gysinge naturreservat, har skapats.

Tidigare har besökare fått vända om efter en bit eller fortsätta på stora vägen.

Lövskog ett måste

(fortsättning från första sidan)

De lövberoende fågelarter som valdes ut inför inventeringen var skogsduva, stjärtmes, entita och alla hackspettar utom större hackspett. Dessa arter är antingen sådana som särskilt skall skyddas enligt EUs Fågeldirektiv, finns med på den svenska listan över hotade arter eller allmänt vittnar om att skogen de förekommer i är en värdefull naturmiljö.

Resultatet av inventeringen sammanfattas i tabellen nedan. Som jämförelse visas siffrorna från en liknande inventering från mitten av 1970-talet.

Förutom arterna i tabellen hittades tretåig hackspett på tre lokaler samt berguv och jorduggla på vardera en lokal. Havsörn sågs vid 28 tillfällen att jämföra med vid tre tillfällen år 1976. Det är en påminnelse om artens starka återkomst efter att ha varit försvunnen som häckfågel från älven mellan åren 1964 och 1989.

Det bästa sorkåret på länge

I nationalparken är det anmärkningsvärt tätt mellan paren av slaguggla, sparvuggla, gråspett, gröngöling, spillkråka, mindre hackspett och stjärtmes. Av dessa arter förefaller alla utom spillkråkan och gröngölingen ha ökat i antal sedan mitten av 1970-talet.

Även andra lövberoende arter som entita och stenkäck har sannolikt ökat.

Så här många revir hittades

Art	Antal revir	Antal revir
	2003	1975-76
Slaguggla	21	11
Kattuggla	2	6
Sparvuggla	39	10
Pärluggla	6	10
Skogsduva	3	8-10
Gråspett	2-4	1 hanne
Gröngöling	17-21	16-18
Spillkråka	14-19	18-22
Vitryggig hackspett	1 hona	7
Mindre hackspett	17-18	12-13
Stjärtmes	37-46	11-12
Entita	8	3
Stenkäck	3	0

* De arter som var särskilt utvalda att studera är markerade med fet stil.

FOTO: LENNART MATHIASSON/N

Gröngölingarna, som är en av nationalparkens lövskogsberoende fågelarter, var vid årets inventering ungefär lika många som i mitten av 1970-talet.

Spillkråkan kan ha minskat något men antalet par av denna art brukar variera mycket mellan olika år. Gröngölingen verkar ha en oförändrad stam i området. Kattugglan, pärlugglan och skogsduvan har minskat och den vitryggiga hackspetten nästan försvunnit.

Att så många slag- och sparvugglor hördes kan delvis förklaras av att år 2003 med all sannolikhet var det bästa sorkåret – och därmed uggleåret – i östra Svealand på åtminstone 10-15 år.

Granar och bävvar ett hot

Det finns flera hot mot lövskogarna i nationalparken. Ett av dem är att granen har vuxit in alltmer. Sedan Österdalsälven reglerades och vintrarna blivit snöfattigare har de tidigare regelbundna våröversvämningarna minskat i omfattning. Det har gynnat granen, som inte trivs med alltför många och långa översvämningar.

Det ökande antalet granar medför att lövträd skuggas och dör. Om granen fortsätter att ta över kan den mindre hackspetten och övriga fågelarter som är beroende av lövträd missgynnas.

Dessutom har antalet bävvar, som varje år faller ett antal stora strandaspar, blivit fler. Återväxten av asp förhindras också på många platser genom ett hårt bete av framför allt älg.

Om de fågelarter, som är beroende av lövträd, ska kunna ha en säker framtid i nationalparken måste hoten mot lövträden minskas.

Stig Holmstedt

Hela rapporten om fågelinventeringen kommer att kunna beställas från Länsstyrelsen i Västmanlands län

En tillsynsmans vardag

Färnebofjärdens nationalpark har tre tillsynsmän. De ser till att mark och anläggningar är i bra skick, kontrollerar att de regler som finns för nationalparken följs och sköter viss inventering av djur och växter.

Under sommaren är det många människor som åker båt, solar och badar i nationalparken. Då brukar tillsynsmännen, som är anställda av Länsstyrelsen i Västmanlands län, vara ute i parken tre-fyra gånger i veckan. Resten av året blir det inte lika ofta. Tillsynsmännen kollar att det ser fint ut vid de platser där människor vistas – att det till exempel går att ta sig fram på stigarna, att vindskydden är hela och att det finns ved. De delar ut kartor, svarar på frågor och kontrollerar att föreskrifterna följs.

Gula markeringar

Naturvårdsverket har bestämt vad man får och inte får göra i nationalparken. Det är till exempel förbjudet att vistas inom fågelskyddsområden, för att fåglarna och deras ungar ska få lugn och ro. Det finns stationära fågelskyddsområden, som alltid är på samma ställen, och där är det tillträdesförbud 1 januari-15 juni. Och så finns det tillfälliga, där förbudet gäller 15 april-15 juli.

Fågelskyddsområden är utmärkta med gula skyltar, gula bojar eller gula markeringar på träd.

Det händer att en tillsynsman upptäcker att någon har lagt sin båt intill eller gått iland på en ö, som är ett fågelskyddsområde.

– Om det till exempel är en fiskgjuse som häckar där, så vågar den inte gå ned till sitt bo utan cirklar runt i luften, säger Anna Jansson, som arbetar som naturvårdare och tillsynsman i Färnebofjärdens nationalpark.

– Oftast vet de som har gått iland inte om att det är ett fågelskyddsområde. Men när vi talar

Anna Jansson är en av nationalparkens tre tillsynsmän.

om det, brukar de flytta på sig, säger Anna Jansson.

Tillsynsmannen är skyldig att efter varje tillsyn i nationalparken skriva en rapport om vad hon eller han har sett. Rapporten skickas till länsstyrelsen och där fattas beslut om vad som ska åtgärdas. Det kan handla om att:

- skicka ut entreprenörer för att fixa trasiga vindskydd och oframkomliga stigar, fylla på ved eller byta ut skyltar.
- polisanmäla brott mot nationalparkens föreskrifter. Straffet för att bryta mot någon av reglerna är från dagsböter upp till fängelse i två år.

Ring till platskontoret

Anna Jansson rekommenderar alla som tänker ge sig ut i Färnebofjärdens nationalpark och som inte känner till området och dess föreskrifter att ringa till platskontoret i Östa, för att få aktuella kartor och foldrar. Telefonnumret till platskontoret är: 0292-432 10.

På flera ställen i nationalparken finns även informationstavlor, där det står vad som gäller för besökare.

Anna Jansson betonar att nationalparken är till för besökare.

– Det ska vara lätt att komma ut i nationalparken, det ska vara lätt att få tag på information och det ska se fint ut, säger hon.

Anna Björkman Randberg

FOTO: KIELL GUSTAVSSON

Tillsynsmännens uppgift är bland annat att kontrollera att det ser fint ut vid de platser där människor vistas – att till exempel vindskydden är hela, att det finns ved och att det går att ta sig fram på stigarna.

Färre fiskgjusar oroar inventerare

Utvecklingen för fiskgjusen i nationalparken är oroande. Äldre inventeringar tyder på att antalet fiskgjusar halverats sedan 1990-talet.

En fråga, som inventerarna ofta får, är om de känner till alla boplatser för fiskgjusar i nationalparken? Svaret är: nej, troligtvis inte. Parken är stor och tips om misstänkta häckningar från närboende är till stor hjälp. Under sommaren har flera områden genomsköts efter nya boplatser, tyvärr utan resultat.

I början av maj i år besöktes 28 boplatser. Med tubkikare konstaterades att häckning var påbörjad i 15 bon. Det är ungefär som de två senaste åren. Däremot är det cirka 30 procent färre häckningar än år 1998 och år 2000.

FOTO: HANS RING/N

Fiskgjusarna i nationalparken har blivit färre sedan 1990-talet.

I mitten av juli hade häckningarna avbrutits i sex bon. Totalt blev 13 ungar flygfärdiga, vilket är bättre än fjolårets tio ungar. Märkligt är att alla stora, ringmärkta ungar blev flygga. Förlusterna av stora ungar brukar annars vara cirka 30 procent.

År 2003 har varit gynnsamt för fiskgjusen när det gäller bland annat väder och få störningar under juli och augusti. Något som är oroande är att antalet ungar i varje bo är färre än för några år sedan. Vid ringmärkningen var det en eller två ungar i varje bo.

Stig Eriksson har följt fiskgjusarnas häckningar i Hedesundafjärden under många år. Han har tidigare inte sett någon större förändring. I år har dock antalet häckningar halverats jämfört med tidigare år och även där är det färre ungar per bo.

Inga-Britt Persson

Ansiktslyftning för skyltarna

▼▲▼ Informationsskyltarna och övriga skyltar i nationalparken har fått en ansiktslyftning under sommaren. Flera av träskyltarna hade mörknat och behövde slipas. Både skyltar och skyltställ har oljats in. Det har varit ett omfattande arbete, eftersom det finns många skyltar i nationalparken.

I vinter ska mat läggas ut till örnar vid Skekarsbo. Det ökar chansen att få se örn från fågeltornet.

Örnmatning vid Skekarsbo

▼▲▼ Länsstyrelsen satsar i vinter på matning av örnar vid Skekarsbo, för att öka chansen för besökare i nationalparken att få se örn från fågeltornet. Men det är inte bara örn som kan synas vid en åtel, utan alla möjliga djur som rävar, korpar, hackspettar och småfåglar som drar nytta av den mat som har lagts ut.

Troligen kommer det att läggas ut mat vid Skekarsbo under tre månader: januari-mars.

Örnar kommer som vanligt att matas även i Gysinge.

Gruppförändelse till hushåll

AVSÄNDARE:
Länsstyrelsen
i Västmanlands län
721 86 Västerås

Med naturen som lockbete

I våras blev det klart med finansieringen av ett naturum i Gysinge. Sommaren år 2005 ska det vara byggt, enligt planerna.

Inaturum ska besökare få kunskap om de naturtyper och det kulturlandskap som finns i Färnebofjärdens nationalpark.

– Vi ser det som jätteviktigt att, för det första, människor ska bli så nyfikna att de vill ge sig ut i nationalparken. Och för det andra att det finns guider och kartor som kan underlätta för dem att ta sig ut, säger Rie Stagegaard, projektledare för naturum i Gysinge.

Illustration: Inge Löf, Åstrand

Det finns planer på att ordna guidade vandrings- och båtturer i Färnebofjärdens nationalpark.

En handikappanpassad bro ska även byggas ut i forsen vid Dalälven. Och i nära anslutning till naturum finns en handikappanpassad vandringsled.

I naturum ska det finnas utställningar och hållas kurser och föreläsningar.

Möjlighet till samarbete

Varje år besöker över 130 000 personer den upprustade bruksmiljön i Gysinge. Här finns bland annat en konferensanläggning, lanthandel, museum och smedja. Med tanke på antalet besökare och möjlighet till samarbete med de entreprenörer som redan finns där lades naturum i Gysinge.

I Sverige finns 40 naturum. Det som byggs i Gysinge är det första i Gävleborgs län och finansieras av pengar från EU, Länsstyrelsen i Gävleborgs län och Naturvårdsverket.

Anna Björkman Randberg

Var med och tävla – svara på våra

tipsfrågor!

Svara på frågorna till höger och skicka in den rätta tipsraden till oss. De tio första rätta svaren får ett fint pris. Samtliga svar går att finna i detta nummer av Färnebofjärdens nyhetsbrev. Lycka till!

1. När ska naturum i Gysinge vara klart, enligt planerna?

- 1. År 2005
- X. År 2007
- 2. År 2010

2. I vinter ökar chansen att få se örn från fågeltornet vid...

- 1. Gysinge
- X. Skekarsbo
- 2. Tinäset

3. Vilken färg har de skyltar och markeringar som visar var ett fågelskyddsområde finns?

- 1. Gul
- X. Grön
- 2. Röd

4. Vilken ö har fått en ny slinga?

- 1. Hemön
- X. Sandön
- 2. Mattön

5. Varför hördes så många slagugglor vid fågelinventeringen i nationalparken?

- 1. Det har varit ett bra myggår
- X. Det har varit ett bra maskår
- 2. Det har varit ett bra sorkår

Din tipsrad:

Fråga	Svar
1	
2	
3	
4	
5	

.....
namn

.....
adress

.....
postadress

Fyll i, klipp ur och skicka kupongen till oss på adress:
Färnebofjärdens nationalpark, Östaholm, 740 45 Tärnsjö

